

Kolonialismus a imperialismus v 19. století

Turecko

- postupný úpadek, **roste osvobozenecský boj národů na Balkáně**
- 1877 rusko-turecká válka, Rusové chtěli obsadit úžiny Bospor a Dardanely, evropské velmoci donutily Rusko ustoupit
- **důsledky** - po berlínském kongresu Turecko **uznává samostatnost** Bulharska, Rumunska, Srbska, Černé Hory. Británie získává turecký Kypr, **Rakousko-Uhersko anektuje Bosnu a Hercegovinu**.
- Balkán zůstává i nadále ohniskem sporů

Rusko

- neúspěch v Krymské válce
- zaostalý stát, přetrvává nevolnictví – zrušeno až 1861 carem Alexandrem II.
- pomalý rozvoj průmyslu, nízká produktivita práce
- 1863 potlačení polského povstání
- **aktivizace dělnického hnutí**, v ilegální zahraniční ruské sociální demokracii roste vliv marxismu (Lenin) - snaha **svrhnout vládu násilím**
- **1904-1905 – válka s Japonskem**, snaha proniknout do Číny končí porážkou, stavba transsibiřské magistrály do Vladivostoku
- důsledkem prohrané války jsou **dělnické nepokoje v Petrohradě, které přerostly v revoluci**, cíl – **místo carismu nastolit republiku**, revoluce nebyla jednotná – neúspěch

Trojspolek a Dohoda

- mezi **velmocemi narůstá napětí, roste zbrojení**
- válečnou psychózu vyvolává hlavně **Německo**, které má spory s Francií a Ruskem, vede hospodářskou válku s Velkou Británií
- roste nacionalismus (nekritický obdiv k vlastnímu národu), pangermanismus (idealizace německví a volání po sjednocení Germánů), šovinismus (nenávisť k jiným národům)
- **1879 smlouva Německa s Rakousko-Uherskem**, 1882 se přidala Itálie - **vzniká Trojspolek**
- **cíle Trojspolku - ovládnout Evropu až po Kavkaz, získat Balkán až k Turecku, porazit Británii na moři, přerozdělit kolonie**
- tento tlak **sblížil Velkou Británii a Francii**, **1907 přistoupila Británie k Rusko-francouzské spojenecké smlouvě - vzniká Dohoda (Trojdohoda)**

Vznik monopolů a imperialismu

- bouřlivý rozvoj hospodářství vede ke **změnám ve struktuře vlastnictví podniků**. Menší podniky se **slučují do větších celků – monopolů**.
- **cíle monopolů** - soustředit výrobu jednoho oboru, snižovat výrobní náklady a určovat ceny, čímž se **odstraňuje konkurence**. Podniky **ztrácejí samostatnost a mají společnou politiku**.
- ve spolurozhodování monopolů hrají stále větší roli **banky**, které půjčují investiční prostředky
- monopoly **prorůstají i do státních struktur, do politiky** a tak ovlivňují i tisk, kulturu a umění
- **monopoly mají nadnárodní charakter** = budují pomocné závody v zahraničí, za pomoci státu pronikají do kolonií v méně rozvinutých oblastech světa, usilují o využití jejich nerostného bohatství a jejich levných pracovních sil, **proto podporují kolonizaci a rozdělení světa mezi několik koloniálních mocností**.
- **imperialismus** = **společenské, ekonomické a politické ovládnutí jednoho národa druhým**

- je období **vlády monopolů, krizí a válek, které doprovázejí dělení světa mezi největší kapitalistické mocnosti** (podle Lenina - je imperialismus poslední fáze kapitalismu)
- „Tato **velmocenská, dobytčá, expanzivní a militantní politika**, vedená snahou o rozšíření vlivu jednoho státu nad jinými, s cílem vytvořit velmoc nebo získat dominantní vliv nad územím, na které si tento stát činí nárok z historických, nacionálních, náboženských, ekonomických nebo politických důvodů (přírodní bohatství, levné pracovní síly, strategické body) - se označuje jako **imperialismus.**“
- **původní význam slova imperialismus** - označení růstu a upevňování **Britského impéria**
- imperialistické státy svoji expanzivní politiku vždy zdůvodňovaly jejím **pozitivním dopadem - šíření civilizace, kultury, ekonomické prosperity, lidských práv nebo demokracie** (Francie - rozšiřování civilizace, Rusko - myšlenka panslavismu, Německo - víra v poslání Němců ve světě, Japonsko - nové uspořádání východní Asie, USA)
- 19. stol. bylo „**věkem impérií**“

